

Algemene standpuntbepaling en aanbevelingen van het WING platform aangaande de rekrutering en het gebruik van kindsoldaten

Januari 2020

Achtergrond en onderwerp van dit document: Aanbevelingen gericht aan de staat België om ervoor te zorgen dat het probleem van kindsoldaten een humanitaire prioriteit blijft op internationaal niveau

In maart 2019 kwamen verschillende organisaties bijeen om de mogelijkheden te onderzoeken om een nationaal platform voor kindsoldaten in België op te richten.

Overtuigd van het belang van een dergelijk initiatief en met de steun van de Kinderrechtencommissaris van de Franse gemeenschap, hebben het Belgische Rode Kruis, de Research and Information Group on Peace and Security (GRIP), Justice and Peace en de War-Affected People's Association (WAPA) dit platform genaamd "War is not a game - WING" opgericht.

Dit platform is vooral een forum voor het uitwisselen van ideeën, informatie en expertise en voor de bevordering van een goede samenwerking tussen de leden. De doelstellingen zijn:

- voorkomen en stoppen van de rekrutering van kinderen in strijdkrachten en gewapende groepen en het beëindigen van hun deelname aan gevechten, door de kwestie van kindsoldaten centraal te stellen in het officiële beleid van de Belgische diplomatie, in het externe samenwerkingsbeleid van de Europese Unie en de Verenigde Naties, en door de ratificatie en uitvoering van het Facultatief Protocol bij het Verdrag inzake de rechten van het kind inzake de betrokkenheid van kinderen bij gewapende conflicten van 25-05-2000;
- ondersteuning van effectieve ontwapenings-, demobilisatie- en re-integratieprogramma's voor kinderen en jong volwassenen;
- het grote publiek bewust maken van het probleem van kindsoldaten;
- onderzoek naar deze kwestie uitvoeren om over actuele gegevens te beschikken en de doeltreffendheid van programma's voor ontwapening, demobilisatie en re-integratie te kunnen meten.

De oprichting van het WING-platform was om de volgende twee redenen noodzakelijk.

In de eerste plaats zijn kindsoldaten nog steeds een reëel en zorgwekkend gevolg van gewapende conflicten. In verschillende delen van de wereld gaat de rekrutering en deelname van kinderen aan gevechten ook nu nog door. Dit ondanks het bestaan van een internationaal wettelijk kader dat dit zou moeten tegen gaan. Gedemobiliseerde kinderen krijgen systematisch onvoldoende ondersteuning voor hun sociale re-integratie en lopen daarom het risico opnieuw slachtoffer te worden.

1

Daarnaast biedt het lidmaatschap van België als niet-permanent lid van de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties in 2019 en 2020 een unieke kans. België is altijd proactief geweest in de ontwikkeling en eerbiediging van het internationale humanitaire recht en de mensenrechten. De strijd tegen de rekrutering en het gebruik van kindsoldaten is al lang een prioriteit van zijn buitenlands beleid. Als onderdeel van zijn lidmaatschap van de Veiligheidsraad in de periode 2019-20, is België voorzitter van de Werkgroep kinderen in gewapende conflicten en ondersteunt de rol van de Speciale Vertegenwoordiger van de Secretaris-Generaal van de VN inzake kinderen en gewapende conflicten. België is ook lid van de Stuurgroep voor de Wereldwijde Coalitie voor de re-integratie van voormalige kindsoldaten die is opgericht door de Speciale Vertegenwoordiger.

Het Belgische lidmaatschap van de Veiligheidsraad en zijn voorzitterschap in februari 2020 vormen een geschikt moment om zijn rol bij het eind 2020 bereiken van concrete doelstellingen in de kwestie van kindsoldaten te versterken.

WING-leden willen daarom samenwerken bij het vergroten van de bekendheid van de problematiek van kindsoldaten en de behartiging van hun belangen. Incidenteel willen ze gezamenlijk actie ondernemen bij de Belgische autoriteiten om daarmee België te ondersteunen bij zijn internationale diplomatieke activiteiten om de rechten van kinderen die getroffen zijn door een gewapend conflict beter te beschermen.

Het doel van dit document is dan ook het uitdragen van een gemeenschappelijk standpunt van de WING-leden over de aanpak van de problematiek van kindsoldaten (I) en het doen van aanbevelingen aan de Belgische autoriteiten zodat België deze kan bevorderen bij de internationale fora en in haar bilaterale betrekkingen (II). De Verenigde Naties zijn niet het enige internationale forum waarin België een rol kan spelen. Het kan ook schendingen van kinderrechten in gewapende conflicten blijven bestrijden door het beleid van de Europese Unie en de NAVO op dit gebied te steunen.

I. Algemene standpuntbepaling van het platform

Het lot van kindsoldaten moet een prioriteit blijven op de humanitaire agenda van staten (A) en het antwoord op de behoeften van deze kinderen moet alomvattend en aangepast zijn aan hun specifieke omstandigheden (B).

A. Kindsoldaten, ondanks zijn actualiteit nog steeds een vergeten kwestie

Gewapende conflicten hebben op korte en lange termijn aanzienlijke humanitaire gevolgen, vooral voor burgers, die nog steeds de overgrote meerderheid van de slachtoffers vormen. Bovendien verergeren ze bestaande kwetsbaarheden, in het bijzonder als het om kinderen gaat.

Deze laatste worden vaak blootgesteld aan het gevaar van gerichte of willekeurige aanvallen en het gebruik van bepaalde wapens, zoals munitie die niet is ontploft op het slagveld. Ze worden gedood, raken gewond, worden gevangen gezet of raken gescheiden van hun families. Ze lijden ook onder de indirecte gevolgen van gevechten door getuige te zijn van wreedheden

tegen hun familieleden of hun gemeenschappen, of doordat ze geconfronteerd worden met een gebrek aan toegang tot essentiële goederen om te overleven (bijvoorbeeld water, voedsel). Tevens verliezen ze de toegang tot noodzakelijke diensten voor hun lichamelijke en geestelijke ontwikkeling (bijvoorbeeld gezondheidszorg, onderwijs).

Naast deze gewelddaden worden kinderen ook aangeworven in strijdkrachten en gewapende groepen om deel te nemen aan gevechten.

Het probleem van kindsoldaten is daarom een van de schadelijkste gevolgen die gewapende conflicten op kinderen hebben. Hoewel het moeilijk is om het aantal kinderen vast te stellen dat op dit moment betrokken is bij strijdkrachten en gewapende groepen (tussen 250.000 en 300.000), kunnen we zien dat dit fenomeen zich vandaag nog steeds in verschillende landen blijft voordoen en een van de ernstigste humanitaire problemen, vanwege de impact op het leven, lichamelijke integriteit, psychologisch evenwicht en ontwikkeling van het kind, vormt. Deze impact heeft niet alleen invloed op het welzijn van het kind gedurende zijn leven na beëindiging van het conflict, maar ook op zijn re-integratie in zijn familie en gemeenschap.

Daarom is het WING-platform van mening dat de kwestie van gedwongen of vrijwillige rekrutering van kinderen en hun deelname aan gevechten onder de aandacht moet blijven van staten, waaronder België, en de betrokken internationale fora.

B. Voor een alomvattende en holistische benadering om aan alle behoeften van het kind te voldoen

WING is van mening dat het begrip kindsoldaat in brede zin moet worden begrepen zoals dat in de internationale context gebruikelijk is.

Zoals bepaald in het Internationale Verdrag inzake de rechten van het kind van 20 november 1989 (artikel 1) wordt als 'kind' aangemerkt: ieder mens jonger dan 18 jaar.

Het begrip kindsoldaat moet worden begrepen als "kind betrokken bij een gewapende macht of gewapende groep", dat wil zeggen "elke persoon jonger dan 18 jaar die wordt of is aangeworven of in dienst is van een gewapende macht of groep, ongeacht de functie die het uitvoert. Dit kan omvatten, maar is niet beperkt tot, kinderen, meisjes of jongens, gebruikt als strijders, koks, dragers, boodschappers, spionnen of voor seksuele doeleinden. De term verwijst niet alleen naar een kind dat deelneemt aan of rechtstreeks heeft deelgenomen aan gevechten". (Paris Principles - Principles and Guidelines on Children Associated For Armed Forces or Armed Groups, februari 2007, § 2.1)

Bovendien bevordert WING een aanpak die zo duurzaam en inclusief mogelijk is om aan alle behoeften van het kind tegemoet te kunnen komen.

Er moet bijzondere aandacht worden besteed aan de situatie van kinderen op het moment dat een gewapend conflict uitbreekt om mogelijke rekrutering te voorkomen en, waar nodig, ervoor te zorgen dat kinderen zo snel mogelijk worden vrijgelaten zodat er direct een begin kan worden gemaakt met hun sociale re-integratie.

Tijdens het re-integratieproces is ook een uitgebreide risicoanalyse nodig die alle kwetsbaarheden van kinderen omvat. Bovendien moeten kinderen niet op zichzelf worden beschouwd: hun situatie moet worden geanalyseerd rekening houdend met de verschillende factoren in hun omgeving die hun ontwikkeling en welzijn kunnen beïnvloeden. Ten slotte is een multidisciplinaire aanpak essentieel om te reageren op de verschillende kwetsbaarheden van gedemobiliseerde kinderen.

De door WING bepleite benadering van de behoeften van kindsoldaten is daarom gebaseerd op de volgende drie pijlers:

- Onder alle omstandigheden dient een kind beschermd te worden tegen rekrutering en eventuele deelname aan gevechten door een betere eerbiediging van het internationale recht, voornamelijk het internationale humanitaire recht en het internationale mensenrechtenrecht. Het gaat er niet om nieuwe regels te ontwikkelen, maar het gaat er om het bestaande internationale wettelijke kader te blijven bevestigen, de effectieve uitvoering ervan te verzekeren en nationale uitvoeringsmaatregelen te nemen om een einde te maken aan de werving en participatie van kinderen in gewapende conflicten.
- Preventie door de instelling van monitoringmechanismen en bewustmakings- en trainingsprogramma's bij strijdkrachten en gewapende groepen en de bevolking, om mogelijke schendingen van het internationale recht in de toekomst te voorkomen.
- De ontwapening, demobilisatie en kindgerichte re-integratie met een holistische, individuele, op maat gesneden, flexibele en lange termijn aanpak binnen hun gezin en gemeenschap.

II. Aanbevelingen van het platform

De aanbevelingen die volgen zijn gebaseerd op de drie hierboven genoemde thematische pijlers van de WING-aanpak: bescherming tegen rekrutering (A), preventie (B) en re-integratie van de kindsoldaat (C). Ze zijn opgesteld ter attentie van de Belgische autoriteiten om hen te begeleiden bij hun diplomatieke inspanningen op internationaal niveau.

A. Versterk de bescherming tegen rekrutering en elke deelname aan gevechten door de naleving van het internationale recht te verbeteren

Het huidige internationale recht is voldoende ontwikkeld om de rekrutering van kinderen in strijdkrachten en gewapende groepen en hun deelname aan gevechten te verbieden. Niettemin moeten de relevante verdragen door alle staten worden geratificeerd, zodat dit verbod effectief en universeel wordt. Ook dient de toepassing van de instrumenten of initiatieven van deze verdragen gestimuleerd te worden, om ze zo meer operationeel te maken. Bovendien kunnen de regels van internationaal recht met betrekking tot het probleem van kindsoldaten alleen effectief zijn als ze tijdens conflicten ook echt worden gerespecteerd en als ze in vredetijd met nationale maatregelen worden ondersteund.

1. Ondersteuning van het algemeen verbindend zijn van verdragen

Tijdens gewapend conflicten genieten kinderen speciale rechtsbescherming onder een reeks internationale verdragen van internationaal humanitair recht en mensenrechtenrecht. Deze omvatten met name de Geneefse verdragen van 1949 en hun twee Aanvullende Protocolen van 1977 inzake de bescherming van slachtoffers van gewapende conflicten, evenals het Verdrag van 1989 inzake de Rechten van het Kind en het Facultatieve Protocol van 2000 betreffende de betrokkenheid van kinderen in gewapende conflicten.

Specifieke maatregelen met bepalingen voor de bescherming van kinderen tegen rekrutering en hun deelname aan gevechten:

- De twee Aanvullende Protocolen van 1977 bij de Verdragen van Genève met betrekking tot de bescherming van slachtoffers van gewapende conflicten verbieden in beginsel het rekruteren van kinderen jonger dan 15 jaar en hun deelname aan gevechten; Het Verdrag inzake de rechten van het kind van 1989 bevestigt dit principiële verbod.¹
- Het Facultatieve Protocol van 2000 bij het Verdrag inzake de rechten van het kind voorziet in een verbod op de aanwerving van personen jonger dan 18 jaar (met bepaalde uitzonderingen binnen de strijdkrachten van de staat) en hun deelname aan gevechten.²

In 1998 zorgde het Statuut van Rome inzake het Internationaal Strafhof ervoor dat het bewapenen of rekruteren van kinderen jonger dan 15 jaar in strijdkrachten of gewapende groepen als oorlogsmisdaad werd aangemerkt.³

Indien kinderen desondanks toch nog betrokken worden bij gevechten, bevatten internationale mensenrechten- en mensenrechtenverdragen ook specifieke beschermingsbepalingen die hen beschermen.

Als ze lid zijn van de strijdkrachten of gewapende groepen en in handen van de vijand vallen bepaalt het internationale humanitaire recht dat kinderen, naast de normale bescherming van een persoon in een dergelijke situatie (als een krijgsgevangene of een persoon die niet langer een deelnemer is van gevechten), een speciale behandeling moeten krijgen en beschermd moeten worden tegen elke vorm van mishandeling. Ze moeten de zorg en hulp krijgen die ze, gelet op hun leeftijd, nodig hebben.⁴

Als ze geen lid zijn van strijdkrachten of gewapende groepen, genieten kinderen de normale bescherming van burgers tegen aanvallen en de fundamentele garanties van hun status wanneer ze in handen vallen van de vijand. Bovendien biedt het internationale humanitaire recht ook specifieke bescherming: kinderen moeten een speciale behandeling krijgen en

¹ Verdrag inzake de rechten van het kind van 20 november 1989, artikel 38, §2.

² Facultatief Protocol bij het Verdrag inzake de rechten van het kind betreffende de betrokkenheid van kinderen bij gewapende conflicten, van 25 mei 2000, artikelen 1, 2, 3 en 4.

³ Statuut van het Internationaal Strafhof van 17 juli 1998, artikel 8, lid 2, onder b), (xxvi) en (e), (vii).

⁴ Verdrag van Genève III van 12 augustus 1949, artikelen 16 en 49; Aanvullend Protocol I bij de Verdragen van Genève van 8 juni 1977, artikel 77, §3; Aanvullend Protocol II bij de Verdragen van Genève van 8 juni 1977, artikel 4, §3, d).

worden beschermd tegen alle vormen van mishandeling. Daarnaast hebben ze recht op een reeks beschermings- en zorgregels, hulp bij evacuatie, opvang en verzorging, identificatie en gezinshereniging, onderwijs, detentie of internering en vrijstelling van de doodstraf.⁵

De bestaande verdragen vormen dus een wettelijk kader voor de bescherming van kinderen tegen rekrutering en hun deelname aan gevechten. Ze houden ook rekening met de speciale behoeften van kinderen als ze lid zijn van strijdkrachten of gewapende groepen en in handen van de vijand belanden.

Sommige verdragen zijn echter nog niet universeel en binden daarom geen staten die deze nog niet hebben geratificeerd.⁶

Het is daarom belangrijk om de toetreding van alle staten tot internationale verdragen betreffende de bescherming van kinderen in gewapende conflicten aan te moedigen, zodat het een verplichting is voor alle staten en de normen die daarin zijn opgenomen algemeen verbindend worden.

Aanbevelingen:

België wordt aangemoedigd om op internationaal niveau de volgende aanbevelingen te promoten:

- Staten die dit nog niet hebben gedaan, moeten worden opgeroepen internationale verdragen te ratificeren die kinderen beschermen tegen de gevolgen van gewapende conflicten, met name die welke hun rekrutering en deelname aan gevechten verbieden: de Aanvullende Protocollen van 1977 bij de Verdragen van Genève en het Facultatieve Protocol van 2000 bij het Verdrag inzake de rechten van het kind.
- In afwachting van de ratificatie van bovengenoemde verdragen, moeten staten worden aangemoedigd de verplichtingen na te komen die de rekrutering en deelname van kinderen aan gevechten verbieden, zoals geregeld in artikel 38 van het Verdrag inzake de rechten van het kind van 1989 en in de volgende regels van het internationale humanitaire gewoonterecht:
 - o kinderen getroffen door gewapende conflicten hebben recht op een speciale behandeling en bescherming;
 - o Kinderen mogen noch in officiële strijdkrachten, noch in gewapende groepen worden gerekruteerd;
 - o kinderen mogen niet deelnemen aan gevechten.⁷

⁵ Verdrag van Genève IV van 12 augustus 1949, artikelen 14, 17, 23-26, 38, 49-51, 68 (lid 4), 76, 77 (§5), 80, 82, 85, 89, 119 en 132; Aanvullend Protocol I bij de Verdragen van Genève van 8 juni 1977, artikelen 70 (§1), 74, 75 (§5), 76 (§3), 77 (§1) en 78; Aanvullend Protocol II bij de Verdragen van Genève van 8 juni 1977, artikel 4, §3, a), b) en e) en artikel 6, §4.

⁶ Op 30 september 2019: 174 staten zijn partij bij het Aanvullend Protocol I bij de Verdragen van Genève van 8 juni 1977; 168 staten zijn partij bij het Aanvullend Protocol II bij de Verdragen van Genève van 8 juni 1977; 170 staten zijn partij bij het Facultatieve Protocol bij het Verdrag inzake de rechten van het kind van 25 mei 2000; 122 staten zijn partij bij het Statuut van het Internationaal Strafhof van 17 juli 1998. Zie de ICRC-verdragenbank: <https://ihl-databases.icrc.org/dih>

⁷ Zie met name de regels 135, 136 en 137 van de ICRC-studie over internationaal humanitair gewoonterecht: Jean-Marie HENCKAERTS en Louise DOSWALD-BECK, *Customary International Humanitarian Law – Volume I: Rules*, Geneva, ICRC and Cambridge, Cambridge University Press, 2005. Zie de Franse versie gepubliceerd in 2006:

2. Stimulering van de aanvaarding van andere niet-bindende juridische instrumenten

Om de interpretatie van internationale verdragen te verduidelijken en te zorgen voor de praktische en effectieve uitvoering ervan door staten, zijn niet-bindende instrumenten ontwikkeld in de vorm van beginselen of richtlijnen betreffende de bescherming van kinderen tegen rekrutering en hun deelname aan gevechten.

Het gaat bijvoorbeeld om de volgende instrumenten:

- De 'Paris commitments to combat the unlawful use and recruitment of child soldiers in armed conflicts' en de 'Paris principles and guidelines on children associated with armed forces or armed groups' (februari 2007): aangenomen op een internationale conferentie georganiseerd door UNICEF en de Franse regering op 5-6 februari 2007. Deze twee documenten zijn gebaseerd op internationale verplichtingen die voortvloeien uit internationale verdragen en het is hun voornaamste doel om een einde te maken aan het illegale gebruik of de werving van kinderen door naleving van relevante verdragen en de uitvoering ervan, en door samenwerking tussen staten. Ze bevorderen praktijken om de rekrutering en deelname van kinderen aan gevechten te voorkomen en om de vrijlating en re-integratie van kinderen verbonden aan strijdkrachten en gewapende groepen te bevorderen.
- De 'Vancouver Principles on Peacekeeping and the Prevention of Recruitment and Use of Child Soldiers', aangenomen tijdens een vredesbijeenkomst van de Verenigde Naties op 15 november 2017. Deze principes zijn gericht op: het nemen van maatregelen voor de bescherming van kinderen tijdens alle vredesoperaties van de VN. Hieronder valt ook de bescherming tegen werving en het gebruik van kinderen in gevechten. In juni 2019 werden door de Canadese overheid implementatie richtlijnen uitgegeven, om staten te ondersteunen bij het vertalen van de principes in nationale richtlijnen, plannen en noodzakelijke bevoegdheden bij het uitvoeren van vredesoperaties.

Er zijn door sommige organisaties ook initiatieven ontwikkeld gericht op georganiseerde gewapende groepen om hen uit te nodigen zich te verbinden aan verklaringen of gedragscodes waarin bepalingen zijn opgenomen over de werving en deelname van kinderen aan militaire operaties of over hun demobilisatie en re-integratie.⁸

Deze instrumenten leveren een aanzienlijke bijdrage aan de interpretatie en uitvoering van internationale verdragen omdat ze concrete maatregelen voorstellen en kwesties behandelen die niet noodzakelijkerwijs gedetailleerd in de verdragen worden behandeld. Het gaat dan met name om:

Jean-Marie HENCKAERTS et Louise DOSWALD-BECK, *Droit international humanitaire coutumier – Volume I : Règles*, Genève, CICR et Bruxelles, Bruylant, 2006.

⁸ Voorbeeld: 'Appel de Genève', dat actiemodellen ontwikkelde voor niet-statelijke gewapende groepen met het oog op een beter respecteren van het internationale humanitaire recht, inclusief een document over de bescherming van kinderen: "Deed of Commitment under Geneva Call for the protection of children from the effects of armed conflict" (<https://www.genevacall.org/wp-content/uploads/2019/07/DoC-Protecting-children-in-armed-conflict.pdf>).

7

- Demobilisatie en re-integratie van voormalige kindsoldaten: het Facultatief Protocol van 2000 bij het Verdrag inzake de rechten van het kind roept staten op hiertoe maatregelen te nemen en internationale samenwerking te zoeken, maar specificeert niet de concrete maatregelen (Artikel 7).
- De kwestie van de strafrechtelijke verantwoordelijkheid van de kindsoldaat die wordt beschuldigd van misdaden en alternatieven voor vervolging.

Aanbevelingen:

België wordt aangemoedigd om op internationaal niveau de volgende aanbevelingen te bevorderen:

- Staten moeten worden uitgenodigd zich te committeren aan niet-bindende instrumenten die bijdragen aan de praktische uitvoering van internationale verdragen inzake de bescherming van kinderen tegen rekrutering en hun deelname aan gevechten, met name de 'Paris Commitments' en 'Paris Principles' (2007), de 'Vancouver Principles' (2017) en de implementatierichtlijnen (2019).⁸
- Staten moeten worden aangemoedigd om afspraken (bijv. toezeggingen, verklaringen) met niet-statelijke gewapende groepen te ontwikkelen of te ondersteunen om daarmee de rekrutering en deelname van kinderen aan gevechten te voorkomen en de demobilisatie en re-integratie van voormalige kindsoldaten te bevorderen.

3. Zorgen voor een effectieve naleving van het internationale recht

Ondanks bestaande instrumenten van internationale humanitaire en mensenrechtenwetgeving, worden jaarlijks over de hele wereld gevallen van rekrutering van kinderen bij strijdkrachten en gewapende groepen en deelname aan gevechten gemeld. Kinderen voeren gevechtsacties in de frontlinie uit door aan aanvallen deel te nemen, zelfmoordaanslagen te plegen, bommen op strategische locaties te plaatsen, wapens en munitie te dragen als onderdeel van gevechten, informatie te verzamelen voor hun troepen, patrouilles uit te voeren of te worden toegewezen aan controleposten.

Hoewel het bijzonder moeilijk is om het exacte aantal op dit moment betrokken kinderen te vast te stellen, heeft het laatste rapport van de Secretaris-Generaal van de VN over het lot van kinderen in gewapende conflicten voor het jaar 2018 63 partijen in 14 conflictlanden weten te identificeren (nationale strijdkrachten en niet-statelijke gewapende groepen) die kinderen hebben gerekruteerd en gebruikt.⁹

Overigens bestaan er in het internationaal recht verschillen in de gehanteerde minimumleeftijd voor aanwerving bij strijdkrachten en gewapende groepen:

- De Aanvullende Protocolen I en II van 1977 bij de Verdragen van Genève bepalen dat de minimumleeftijd voor werving in strijdkrachten en groepen 15 jaar is. Het Verdrag inzake de rechten van het kind van 1989 hanteert hetzelfde principe.¹⁰
- Het Facultatieve Protocol van 2000 bij het Verdrag inzake de rechten van het kind stelt daarentegen een minimumleeftijd van 18 jaar vast voor de aanwerving in gewapende

⁹ Zie bijlagen I en II bij het 'Rapport van de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties over de bescherming van burgers in gewapende conflicten', 7 mei 2019, UN Doc. UN S / 2019/373.

¹⁰ Verdrag inzake de rechten van het kind van 20 november 1989, artikel 38, §2.

groepen, maar biedt staten de mogelijkheid om een minimumleeftijd van 16 tot 18 jaar vast te stellen voor werving in de strijdkrachten maar dan wel onder bepaalde voorwaarden. Het moet om een vrijwillige werving gaan en er moeten garanties worden gegeven om het vrijwillige karakter van de verbintenis te kunnen vaststellen. Er moet sprake zijn van de geïnformeerde toestemming van de ouders of wettelijke voogden en informatie over de taken van de betrokken persoon en een betrouwbaar leeftijdsbewijs moet beschikbaar zijn.¹¹

Deze verschillen tussen minimumleeftijden leiden tot verwarring bij de toepassing van internationale instrumenten en kan leiden tot willekeur bij de bescherming van kinderen tegen rekrutering.

Als kinderen in strijd met de internationale humanitaire en mensenrechtenwetgeving toch nog worden geworven in strijdkrachten en gewapende groepen of deelnemen aan gevechten, blijven ze recht hebben op speciale bescherming, met name indien ze worden vastgehouden door de tegenpartij bij het conflict. Detentie moet op grond van het Verdrag inzake de rechten van het kind van 1989 (artikel 37) uitzonderlijk blijven en alle hulp moet aan hen worden geboden om in de specifieke aan hun leeftijd verbonden behoeften te voorzien die voortvloeien uit hun detentie. Dit overeenkomstig de Aanvullende Protocollen van 1977 bij de Verdragen van Genève (zie supra A, 1).

Aanbevelingen:

België wordt aangemoedigd om op internationaal niveau de volgende aanbevelingen te promoten:

- Staten en strijdende partijen moeten alle nodige maatregelen nemen om het verbod op de rekrutering van kinderen te eerbiedigen en hun deelname aan gevechten te beëindigen.
- Gezien het feit dat het onderscheid dat het Facultatief Protocol van 2000 bij het Verdrag inzake de rechten van het kind tussen strijdkrachten en gewapende groepen maakt niet gerechtvaardigd is met betrekking tot de minimumleeftijd voor rekrutering, en gezien het feit dat het moeilijk is om te voldoen aan de voorwaarden voor vrijwillige werving van personen jonger dan 18 jaar, moeten staten strikt een universele leeftijdsgrens van 18 jaar toepassen. Deze leeftijd weerspiegelt de praktijk van de meerderheid van de staten die in hun nationale wetgeving de leeftijd van 18 jaar als minimumleeftijd voor werving, inclusief vrijwillige werving, hebben vastgesteld.
- Detentie van kinderen mag alleen een laatste redmiddel zijn. Als ze tijdelijk worden vastgehouden, moeten ze blijven vallen onder de speciale bescherming die wordt geboden door het internationale humanitaire recht: bescherming tegen alle vormen van mishandeling en alle zorg en hulp krijgen die ze nodig hebben.

4. Nationale uitvoeringsmaatregelen invoeren

Enkel de ratificatie van internationale humanitaire verdragen door een staat is niet voldoende. Dit kan niet meer dan een eerste stap in de toepassing van deze verdragen zijn.

¹¹ Facultatief Protocol bij het Verdrag inzake de rechten van het kind betreffende de betrokkenheid van kinderen bij gewapende conflicten, van 25 mei 2000, artikel 3.

Om te zorgen voor de volledige uitvoering ervan en de beëindiging van de deelname van kinderen aan gevechten, moeten de verdragsstaten, alle nodige maatregelen treffen om de daarin vastgestelde verplichtingen na te komen.

Deze maatregelen kunnen van verschillende aard zijn: ze kunnen wetgevend, regelend, administratief, operationeel of anderszins zijn.

Er moeten vooral uitvoeringsmaatregelen worden vastgesteld voor de naleving van de fundamentele verplichtingen van het internationale humanitaire recht en de mensenrechtenverdragen. Het gaat dan met name om: het verbod op de werving en deelname van kinderen aan gevechten, het voorkomen hiervan, de bescherming tijdens detentie, het verbod op de doodstraf voor kinderen die vermeende misdrijven hebben begaan en om de passende schadeloosstelling voor minderjarige slachtoffers van rekrutering.

Dit laatste punt is vooral belangrijk omdat kinderen die betrokken zijn geweest bij strijdkrachten of gewapende groepen aanzienlijk lichamelijk en psychisch lijden hebben ondergaan. Compenserende maatregelen om de aangedane schade te herstellen worden in de praktijk echter niet altijd als een prioriteit beschouwd. Bovendien is het internationale humanitaire recht op dit punt niet erg duidelijk. Zo is het, bijvoorbeeld, niet duidelijk of de verplichting tot herstel van de aangedane schade rust op alle partijen bij het conflict of alleen op de strijdende partijen. Evenmin is het duidelijk of de individuele slachtoffers een recht op schadevergoeding hebben tegenover de staat, of dat dit recht alleen kan worden uitgeoefend in het strikte kader van de betrekkingen tussen staten onderling.¹²

In de praktijk bestaat echter de neiging om een recht op schadevergoeding voor personen te erkennen dat tegen de staat kan worden ingeroepen. Bovendien verplicht het Verdrag inzake de rechten van het kind van 1989 de staten die partij zijn alle passende maatregelen te nemen om het fysieke en psychologische herstel en de sociale re-integratie van kinderen die het slachtoffer zijn van verwaarlozing, geweld of misbruik ten gevolge van een gewapend conflict te bevorderen (artikel 39). Dit verdrag en zijn Facultatieve Protocol van 2000 verplichten staten die partij zijn tot samenwerking bij de rehabilitatie en sociale re-integratie van kindsoldaten door technische samenwerking en financiële bijstand (artikel 7).

Daarom moeten ten gunste van kindsoldaten maatregelen voor restitutie, compensatie, medische en psychosociale revalidatie en welzijn (bijvoorbeeld door het vaststellen van de feiten, het herstellen van de rechten van het kind) worden genomen.

¹² Het internationale humanitaire gewoonterecht bepaalt allereerst een compensatieverplichting voor de staat die verantwoordelijk is voor schendingen van het internationale humanitaire recht in internationale gewapende conflicten zonder de potentiële begunstigen te specificeren (zie artikel 3 van Verdrag IV van het Haags Verdrag van 18 oktober 1907 betreffende de wetten en gebruiken van oorlog op land en artikel 91 van Aanvullend Protocol I van 8 juni 1977 bij de Verdragen van Genève). Het internationaal humanitaire gewoonterecht dat een verplichting erkent dat de staat die verantwoordelijk is voor schendingen de schade van het conflict dient te herstellen, is niet duidelijk over de uitbreiding van deze verplichting tot alle partijen bij het conflict (zie de ICRC-studie 2005 internationaal humanitair gewoonterecht, artikel 150).

Omdat ook gezinnen slachtoffers zijn die schade hebben geleden door de werving van kinderen in strijdkrachten of gewapende groepen, moeten ook zij schadevergoeding kunnen eisen.¹³

Aanbevelingen:

België wordt aangemoedigd om op internationaal niveau de volgende aanbevelingen te promoten:

- Staten die partij zijn bij de boven genoemde verdragen moeten wettelijke, bestuurlijke en andere maatregelen nemen en in hun rechtsstelsel opnemen:
 - o Om vrijwillige of gedwongen rekrutering van kinderen en hun deelname aan gevechten te verbieden en te voorkomen, en dergelijke daden te bestraffen. Staten die partij zijn bij het Statuut van het Internationaal Strafhof zullen er zorg voor dragen dat hun nationale strafwetten dergelijke handelingen als oorlogsmisdaden beschouwen en dat hun rechtbanken bevoegd zijn om personen die van dergelijke misdaden worden beschuldigd te vervolgen en te berechten op grond van het complementariteitsbeginsel.
 - o Om er voor te zorgen dat detentie alleen als laatste redmiddel wordt ingezet en dat kindsoldaten in detentie de speciale bescherming genieten die wordt geboden door het internationale humanitaire recht.
 - o Om te verbieden dat de doodstraf wordt opgelegd of uitgevoerd aan personen die jonger dan 18 jaar waren ten tijde van het plegen van de vermeende delicten.
 - o Om schadevergoeding te verstrekken aan minderjarige slachtoffers van rekrutering en hun families. Re-integratie-, revalidatie- en compensatiemaatregelen evenals symbolische compensatie moeten aan hen worden aangeboden.

B. Voorkom de rekrutering en deelname van kinderen aan gevechten door de instelling van monitoringmechanismen en bewustmakings- en trainingsprogramma's

Verschillende factoren bevorderen de rekrutering en deelname van kinderen aan gevechten. Voornamelijk hun specifieke kwetsbaarheid, de afwezigheid van een goed systeem van controle op de wervingsleeftijd bij strijdkrachten en gewapende groepen, slechte sociaaleconomische leefomstandigheden en de scheiding van kinderen van hun families tijdens conflicten zijn ongunstige omstandigheden die kinderen ertoe brengen om bij gebrek aan reële alternatieven naar andere middelen van bestaan te zoeken.

¹³ Basisbeginselen en richtlijnen voor het recht op schadevergoeding en herstel voor slachtoffers van grove schendingen van het internationale mensenrechtenrecht en ernstige schendingen van het internationale humanitaire recht, aangenomen bij resolutie 60/147 van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties, 16 december 2005, item V: "(...) Waar van toepassing, en in overeenstemming met de nationale wetgeving, omvatten 'slachtoffers' ook naaste familieleden of familieleden van het directe slachtoffer en personen die tussenbeide komen om slachtoffers te helpen die zich in een kritieke situatie bevonden of om vervolging te voorkomen, schade hebben geleden."

Het verbod op rekrutering en het betrekken van kinderen bij gevechten kan alleen effectief zijn als de omstandigheden die dit fenomeen bevorderen worden beperkt door middel van controle- en preventiemechanismen.

Bovendien moeten de strijdkrachten en de gewapende groeperingen zich meer bewust worden van het probleem om de nodige controlemaatregelen te kunnen nemen met betrekking tot de rekrutering.

1. Controle mechanismen instellen

Er kunnen verschillende mechanismen worden ingesteld om de kans op rekrutering van kinderen te verminderen. Ze zijn hoofdzakelijk gericht op het behoud van de identiteit van het kind, op een goede controle van de leeftijd, op het bieden van alternatieven voor rekrutering, op het verzekeren van goede leefomstandigheden van het kind en op het in standhouden van de gezinsomgeving van het kind.

1.1. Een effectieve geboorteregistratie en identiteitsregistratie opzetten

Een betere persoonsregistratie van het kind is van fundamenteel belang om zijn verwantschap maar ook zijn leeftijd te kunnen vaststellen. Bij afwezigheid van een identiteitsbewijs dat met name de geboortedatum bewijst, wordt het kind blootgesteld aan mogelijke risico's van misbruik, waaronder illegale rekrutering bij de strijdkrachten of gewapende groepen.

Het Verdrag inzake de rechten van het kind verplicht staten om kinderen vanaf de geboorte te registreren en hun een naam te geven, hun het recht op een nationaliteit te geven en hun het recht om hun ouders te kennen te geven (artikelen 7 en 8). Staten moeten daarom in vredetijd de nodige nationale maatregelen nemen om de identiteit van het kind vast te stellen, door middel van een identiteitsdocument. Bovendien moeten ze ervoor zorgen dat de identiteit van het kind behouden blijft en passende hulp en bescherming bieden als hem bepaalde elementen van zijn identiteit worden onthouden.

Met name in situaties van gewapend conflict verplicht het internationaal humanitaire recht onder het Vierde Verdrag van Genève van 1949 betreffende de bescherming van burgers in oorlogstijd (artikelen 24 en 50) de vechtende partijen ook om stappen te ondernemen om kinderen te identificeren of de registratie van hun afkomst in bepaalde omstandigheden te vereenvoudigen. Het kunnen vaststellen van de identiteit is extra belangrijker in situaties van gewapend conflict die de scheiding van kinderen van hun families waarschijnlijker maken.

Het is daarom belangrijk dat staten de geboorteregistratie, identificatie en bewaring van de identiteitsgegevens van het kind versterken. Omdat het proces door een gewapend conflict wordt bemoeilijkt, moeten aanvullende identificatiemiddelen zoals metalen labels of schoolbadges worden ontworpen om minimaal de naam en de geboortedatum van het kind aan te geven. Een kinderregistratiesysteem zal ook nuttig zijn in vluchtelingen- en ontheemdenkampen, plaatsen waar de illegale rekrutering vaak plaatsvindt.

Dergelijke maatregelen zullen het mogelijk maken om de leeftijd van het kind beter vast te stellen. Ze zullen relevante concrete elementen vormen die kunnen worden gebruikt bij het onafhankelijk vaststellen en controleren van de leeftijd bij rekrutering (zie hieronder 1.2).

Aanbevelingen:

België wordt aangemoedigd om op internationaal niveau de volgende aanbevelingen te bevorderen:

- In vreedstijd moeten staten effectieve maatregelen nemen om kinderen onmiddellijk na de geboorte te registreren en er moet naar gestreefd worden om in tijden van gewapend conflict aanvullende systemen voor de identificatie en registratie van alle kinderen op te zetten, om zo te voorkomen dat ze illegaal worden aangeworven.
- Elk kind moet zijn eigen identiteitsbewijs krijgen en er moeten passende identificatiemaatregelen worden genomen om belemmeringen voor de leeftijdscontrole bij rekrutering tijdens een gewapend conflict weg te nemen.

1.2. Instelling van onafhankelijke inspectiemechanismen bij rekrutering

Ondanks het bestaan van een uitgebreid wettelijk verbodskader, blijft de werving van kinderen en hun deelname aan gevechten in veel delen van de wereld een punt van zorg (zie A3 hierboven).

Bovendien houdt het ontbreken van levensvatbare lange termijn maatregelen bij het proces van demobilisatie en re-integratie van voormalige kindsoldaten het risico van hernieuwde betrokkenheid bij strijdkrachten of groepen in stand.

Daarom is het noodzakelijk dat staten een toezichtmechanisme instellen om te waarborgen dat zij hun verplichtingen daadwerkelijk nakomen, en om te voorkomen dat kinderen deel uitmaken van hun strijdkrachten. Er moet een inspectieregime worden ingesteld waarbij mensen betrokken zijn die volledig onafhankelijk zijn van de strijdkrachten of militaire structuren om zo een objectieve controle te garanderen. Deze personen, mediators of civiele autoriteiten, zouden de kinderen moeten identificeren die uiteindelijk illegaal werden aangeworven en duidelijk maken wie de personen die verantwoordelijk zijn voor deze rekrutering zijn. Deze personen zouden dan kunnen worden vervolgd en bestraft overeenkomstig het internationale recht.

Het is moeilijker om een vergelijkbaar controlesysteem voor gewapende groepen in te stellen. Het 'Monitoring and Reporting Mechanism on Grave Violations against Children in Situations of Armed Conflict' van de VN zou hier eventueel aan kunnen bijdragen. Het systeem is in 2005 opgericht door de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties overeenkomstig resolutie 1612 van de Veiligheidsraad en is "verantwoordelijk voor de tijdige verzameling en rapportage van objectieve, accurate en betrouwbare informatie over de werving en tewerkstelling van kindsoldaten in strijd met toepasselijk internationaal recht".¹⁴ Dit mechanisme houdt zich bezig

¹⁴ Resolutie 1612 (2005) van de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties, aangenomen op 26 juli 2005, § 2 (a). Systeem voorgesteld bij resolutie 1534 (2004) van 22 april 2004, §2. Het bereik van dit systeem is sindsdien aan de hand van nieuwe resoluties van de Veiligheidsraad om kinderen in gewapende conflicten te beschermen uitgebreid met andere schendingen van kinderrechten gedurende gewapende conflicten. Zoals in het geval van:

met het gedrag van de vechtende partijen, zowel de statelijke als niet-statale actoren, ten aanzien van de bescherming van kinderen. Met name in gewapende conflictsituaties waarbij de Veiligheidsraad is ingeschakeld. Het werkt nauw samen met belanghebbenden in de betrokken landen, waaronder overheden en Ngo's (internationaal of lokaal).¹⁵ Ondersteuning van nationale en lokale monitoring- en rapportage-initiatieven door deze lokale actoren is waar mogelijk zeer wenselijk om illegale rekrutering te voorkomen.

Aanbevelingen:

België wordt aangemoedigd om op internationaal niveau de volgende aanbevelingen te promoten:

- Er moeten nationale inspectieregelingen die onafhankelijk zijn van de strijdkrachten, zoals mediators, of jaarlijkse externe inspecties door civiele overheidsinstanties, worden ingesteld om ervoor te zorgen dat de strijdkrachten het verbod op het werven van kinderen respecteren.
- Nationale en lokale monitoring- en rapportage-initiatieven inzake de illegale werving van kinderen in gewapende groepen en hun deelname aan gevechten moet op grote schaal worden aangemoedigd om dergelijke schendingen van het internationale recht te voorkomen.

1.3. Het stimuleren van educatieve en beroepsopleiding gerichte programma's als alternatieven voor rekrutering

Afgezien van daden van geweld en ontvoering die tot een gedwongen rekrutering van kinderen leiden, zijn er verschillende redenen die het kind mogelijk kunnen motiveren om als laatste redmiddel 'vrijwillig' tot de strijdkrachten of gewapende groepen toe te treden. Extreem moeilijke sociale en overlevingsomstandigheden tijdens een gewapend conflict kunnen kinderen aanmoedigen om bescherming en sociale status, of zelfs middelen van bestaan te zoeken, om te overleven door dienst te nemen in strijdkrachten of gewapende groeperingen. Omstandigheden zoals onveiligheid, geweld en gebrek aan een basisinfrastructuur. Deze verleiding is zelfs nog groter voor extra kwetsbare kinderen van wie de ouders zijn gestorven of voor kinderen die van hun gezin zijn gescheiden.

Het is daarom van essentieel belang om onderwijs- en beroepsopleidingsprogramma's te bieden die levensvatbare en toegankelijke alternatieven voor rekrutering kunnen vormen.

Daarom moeten staten gratis en kwalitatief goed onderwijs voor alle kinderen invoeren en beroepsopleidingen en technische opleidingen mogelijk maken. De hiervoor noodzakelijke infrastructuur moet dan ook worden ontwikkeld. Staten moeten ervoor zorgen dat informatie over onderwijs- en beroepsopleidingsprogramma's toegankelijk is voor kinderen om hen ervan te weerhouden toe te treden tot strijdkrachten of gewapende groepen.

aanvallen en verminkingen, aanvallen op scholen of ziekenhuizen, verkrachting en andere vormen van seksueel geweld, ontvoeringen en ontzegging van toegang tot humanitaire hulp.

¹⁵ Meer informatie over de missies en werkmethode van dit mechanisme: "Monitoring and Reporting Mechanism on Grave Violations against Children in Situations of Armed Conflict", UNICEF, juni 2014: [http://www.mrmtools.org/mrm/files/MRM_Guidelines_-_5_June_2014\(1\).pdf](http://www.mrmtools.org/mrm/files/MRM_Guidelines_-_5_June_2014(1).pdf)

14

Parallel aan de introductie van deze educatieve programma's, moeten er stappen worden gezet om propaganda voor werving te voorkomen en het bewustzijn te vergroten van de potentiële risico's die eraan verbonden zijn. Leuke activiteiten worden op grote schaal aangemoedigd op scholen zoals muziek, sport, theater of open debatten over de negatieve gevolgen van rekrutering. Dergelijke programma's moeten door de autoriteiten op nationaal en gemeenschapsniveau worden ontwikkeld en moeten de kinderen er zelf bij betrekken door de vorming van jeugdgroepen. Vooral in gevechtszones waar de aanwervingsrisico's het grootst zijn.

Aanbevelingen:

België wordt aangemoedigd om op internationaal niveau de volgende aanbevelingen te bevorderen:

- Staten moeten educatieve en beroepsopleidingsprogramma's ontwerpen en implementeren, zo mogelijk met een baangarantie, om ervoor te zorgen dat alle kinderen haalbare alternatieven voor rekrutering hebben.
- Zo zullen ze bijdragen aan goed en praktisch onderwijs, een van de doelstellingen voor duurzame ontwikkeling (doelstelling 4), gericht op een volledig pakket van gratis en kwalitatief basis- en secundair onderwijs.
- Ze moeten op de gemeenschap gebaseerde preventie- en bewustmakingsprogramma's op scholen ontwikkelen om kinderen er bij te betrekken en ze te ontmoedigen zich aan strijdkrachten of gewapende groepen te binden.
- Voormalige kindsoldaten worden betrokken bij bewustmakingsprogramma's om de rekrutering van andere kinderen te ontmoedigen.

1.4. Het behouden van de familie-eenheid en het herstellen van de familiebanden

Een van de redenen voor de gedwongen of vrijwillige rekrutering van kinderen is de scheiding van het kind van familieleden ten gevolge van een gewapend conflict. Beroofd van familiebegeleiding en gemakkelijker blootgesteld aan de gevaren die inherent zijn aan deze situatie, is het waarschijnlijker dat het kind, om zijn overleving te verzekeren, wordt opgenomen in strijdkrachten of gewapende groepen.

Het behoud van de familie-eenheid, het voorkomen van het gescheiden raken en het herstellen van contacten tussen het kind en zijn door de oorlog verspreide familieleden, is daarom essentieel om elk risico op mogelijke rekrutering te voorkomen. Alles moet in het werk worden gesteld om kinderen te helpen hun ouders te vinden en hen te herenigen.

Het Verdrag inzake de rechten van het kind van 1989 herinnert eraan dat het kind niet tegen zijn wil van zijn ouders mag worden gescheiden tenzij die scheiding noodzakelijk is in het belang van het kind (artikel 9). Het internationale humanitaire recht beoogt ook de eenheid van het gezin te behouden, ook in geval van arrestatie, detentie of internering.¹⁶ Dit verdrag voorziet tevens in de verplichting voor de strijdende partijen om mee te werken aan het

¹⁶ Aanvullend Protocol I bij de Verdragen van Genève van 8 juni 1977, artikelen 75, lid 5 en 77, lid 4 en Aanvullend Protocol II bij de Verdragen van Genève van 8 juni 1977, artikel 5, lid 2, onder a).

onderzoek om het contact tussen leden van gescheiden families te herstellen en zo gezinnen te herenigen.¹⁷

Staten en strijdende partijen moeten dus deze in internationale verdragen vastgelegde verplichtingen concreet uitvoeren door passende mechanismen in te stellen.

Aanbevelingen:

België wordt aangemoedigd om op internationaal niveau de volgende aanbevelingen te promoten:

- Staten en strijdende partijen dienen te zorgen voor het behoud van de eenheid van het gezin teneinde de scheiding van kinderen van hun families bij een gewapend conflict te voorkomen.
- Kinderen die gescheiden zijn van hun gezin moeten speciale aandacht krijgen en worden ondersteund bij de zoektocht naar en de gezinshereniging met hun ouders. Dergelijke maatregelen zijn cruciaal om te voorkomen dat kinderen worden gerekruteerd in strijdkrachten en groepen.

2. Bewustzijn vergroten bij de strijdkrachten, gewapende groepen en de bevolking

Bewustmaking van de strijdkrachten in vredetijd en gewapende groepen tijdens een gewapend conflict is van essentieel belang om ervoor te zorgen dat de regels die het rekruteren van kinderen en hun deelname aan gevechten verbieden, correct worden toegepast. De burgers moeten zich ook bewust zijn van deze regels, zodat ze dergelijke praktijken kunnen helpen voorkomen. Onder de bevolking moeten kinderen zich vooral bewust zijn van de schadelijke gevolgen van rekrutering en hun rechten kennen. Als kinderen nog steeds betrokken zijn bij strijdkrachten en gewapende groepen, moeten vredestroepen die actief zijn in de conflictzone een training krijgen om te leren hen te beschermen.

2.1. De bekendheid met de regels zo breed mogelijk verspreiden

Om ervoor te zorgen dat het verbod volgens het internationale humanitaire recht op de rekrutering van kinderen en hun deelname aan gevechten wordt geëerbiedigd, is het noodzakelijk dat deze regels bekend zijn bij zowel de eerst betrokken actoren, namelijk de strijdkrachten en de gewapende groeperingen, als bij de burgerbevolking.

Als uitvloeisel van de verplichting om het internationale humanitaire recht te respecteren en te handhaven, is de verspreiding van de bekendheid met deze regels een noodzakelijke verplichting uit zowel de belangrijkste verdragen op dit gebied als uit het gewoonterecht. Staten en partijen bij het conflict moeten hun strijdkrachten of gewapende groepen trainen in het internationale humanitaire recht, dat de regels omvat voor de bescherming van kinderen tegen rekrutering en deelname aan gevechten. Verspreiding is niet beperkt tot het eenvoudigweg beschikbaar stellen van de regels van het internationale humanitaire recht via hun communicatie- of publicatiemiddelen. Het is nodig om de inhoud ervan meer in het algemeen

¹⁷ Verdrag van Genève IV van 12 augustus 1949, artikel 26; Aanvullend Protocol I bij de Verdragen van Genève van 8 juni 1977, artikel 74; Aanvullend Protocol II bij de Verdragen van Genève van 8 juni 1977, artikel 4, §3, b).

te integreren in militaire doctrines en training om wettig gedrag tijdens het conflict te bewerkstelligen.

Overeenkomstig dezelfde verdragen en het Facultatieve Protocol van 2000 bij het Verdrag inzake de rechten van het kind (artikel 6, § 2), moet de bevolking ook worden gewezen op de leeftijdseisen bij rekrutering en deelname aan gevechten, omdat ook burgers te maken kunnen krijgen met de gevolgen van gewapende conflicten. De bekendheid van de bevolking met het internationale humanitaire recht draagt bij tot een omgeving die bevorderlijk is voor de naleving van de regels. Er moet speciale aandacht worden besteed aan kinderen om elk mogelijk risico op werving te voorkomen, maar tegelijkertijd moet er aandacht worden besteed aan lokale organisaties die een rol kunnen spelen bij de bescherming van kinderen.

Aanbevelingen:

België wordt aangemoedigd om op internationaal niveau de volgende aanbevelingen te bevorderen.

- De bekendheid met de regels voor de bescherming van kinderen tegen rekrutering en deelname aan gevechten onder de strijdkrachten, en de integratie van die regels in militaire trainingsprogramma's moet worden vergroot.
- Initiatieven om deze regels onder gewapende groepen te verspreiden moeten worden aangemoedigd en ondersteund.
- Burgers, met name kinderen, maatschappelijk actieve mensen en influencers moeten bewust gemaakt worden van deze regels.

2.2. Het integreren van rekruteringspreventie in het mandaat van vredesoperaties

Sinds de aanneming van Resolutie 1379 (2001) van de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties over kinderen in gewapende conflicten, heeft deze organisatie steeds opgeroepen tot het opnemen van kinderbeschermingsmaatregelen in vredeshandhavingsoperaties en het opnemen van specifieke bepalingen op dit gebied, inclusief de inzet van adviseurs voor kinderbescherming.¹⁸

Meer recent onderstrepen de in 2017 op een internationale bijeenkomst van staten over vredeshandhaving en de preventie van de rekrutering en het gebruik van kindsoldaten aangenomen 'Vancouver Principles' de noodzaak om door specifieke maatregelen te nemen prioriteit aan dit thema te verlenen en om dit thema te operationaliseren in gebieden waar vredesoperaties plaatsvinden. Deze principes willen derhalve de opnemings van passende bepalingen inzake de bescherming van kinderen tegen rekrutering en hun gebruik in alle vredeshandhavingsmantaten van de Verenigde Naties bevorderen. Daartoe bepalen ze dat vredestroepen moeten worden getraind in de bescherming van kinderen voordat ze worden ingezet. Daarbij dient ook het probleem van kindsoldaten te worden meegenomen. Er moeten duidelijke richtlijnen worden ontwikkeld om hen te begeleiden bij het omgaan met en het beschermen van kinderen tegen strijdkrachten of gewapende groepen.

¹⁸ Resolutie 1379 (2001) van de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties van 20 november 2001, § 1o. Zie ook resoluties 1882 (2009) van 14 augustus 2009 (§ 11), 1998 (2011) van 12 juli 2011 (§ 14), 2225 (2015) van 18 juni 2015 (§ 15) en 2427 (2018) van 9 juli 2018 (§33).

Aanbevelingen:

België wordt aangemoedigd om op internationaal niveau de volgende aanbevelingen te promoten:

- Vredesoperaties moeten systematisch specifieke bepalingen bevatten over de bescherming van kinderen tegen rekrutering en inzet.
- Vredesoperaties moeten budget krijgen om re-integratieactiviteiten aan kindsoldaten aan te bieden. Deze projecten moeten gericht zijn op kwantitatieve en kwalitatieve doelstellingen.
- Leden van de strijdkrachten die betrokken zijn bij vredeshandhavingsoperaties moeten worden opgeleid in de bescherming van kinderen, met inbegrip van de kwestie van werving en gebruik van kinderen bij gevechten.
- Er moeten duidelijke richtlijnen worden ontwikkeld, gericht aan leden van deze strijdkrachten om hen te helpen op de juiste manier met kindsoldaten om te gaan.

C. Het bevorderen van ontwapening, demobilisatie en de re-integratie van het kind rekening houdend met zijn aard en zijn behoeften

Wanneer het kind wordt vrijgelaten uit de strijdkrachten of een gewapende groep, rijst het probleem van zijn re-integratie in de samenleving. Deze fase is om twee hoofdredenen bijzonder delicaat: het kind wordt soms beschuldigd van oorlogsmisdaden en wordt daarvoor verantwoordelijk gesteld en aangeklaagd; zijn re-integratieproces dient een breed scala aan maatregelen te omvatten om aan al zijn behoeften te kunnen voldoen en te kunnen voorzien in een lange revalidatie naar een gezins- en sociaal leven waaraan hij niet langer gewend is. Er kunnen bovendien spanningen ontstaan tussen de kindsoldaat en zijn familie en gemeenschap die niet zijn voorbereid op zijn terugkeer.

Toch is de kindsoldaat in de eerste plaats het slachtoffer van rekrutering en deelname aan gevechten. Het is daarom belangrijk om rekening te houden met het lijden dat hij heeft ondergaan en daarom te voorzien in een gerechtelijk systeem en een re-integratieproces dat is aangepast aan zijn kwetsbare toestand. De sociale re-integratie van het kind kan echter niet plaatsvinden zonder de deelname van het kind zelf, maar ook die van zijn gezin en zijn gemeenschap, die over de nodige middelen moeten beschikken om hem te verwelkomen.

1. Het tot stand brengen van een rechtssysteem aangepast aan de kwetsbare toestand van het kind

Een kindsoldaat die wordt beschuldigd van het plegen van oorlogsmisdaden, moet gerechtelijke garanties krijgen die rekening houden met zijn fysieke en psychologische kwetsbaarheid.

Allereerst kan een kind zoals bepaald in het Verdrag inzake de rechten van het kind (art. §3, a) niet worden vervolgd totdat het de minimumleeftijd voor strafrechtelijke aansprakelijkheid heeft bereikt. Deze minimumleeftijd kan echter niet te laag worden gesteld gelet op de emotionele, psychologische en intellectuele volwassenheid van het kind en het gebrek aan

onderscheidingsvermogen.¹⁹ In ieder geval mag het niet jonger dan 12 jaar zijn zoals wordt aanbevolen door de Commissie voor de rechten van het kind.²⁰

Tevens moet de kindsoldaat in de eerste plaats als een slachtoffer worden beschouwd en niet alleen als een beschuldigde van oorlogsmisdaden. Hij is het slachtoffer van werving en zijn betrokkenheid bij gevechten, twee daden die in strijd zijn met het internationale humanitaire recht en die oorlogsmisdaden vormen onder het Statuut van het Internationaal Strafhof (zie hierboven A, 1). De vervolging en bestraffing van oorlogsmisdaden moet daarom ook worden uitgeoefend tegen recruiters en superieuren die kinderen onder hun bevel of gezag en effectieve controle hadden, of tegen personen die oorlogsmisdaden hebben bevolen of kinderen hebben aangemoedigd om oorlogsmisdaden te plegen.

Ten slotte bepaalt het Verdrag inzake de rechten van het kind dat indien kinderen het voorwerp van een gerechtelijke procedure zijn, zij moeten worden behandeld op een manier die hun waardigheidsbesef bevordert en rekening houdt met hun leeftijd. Zij hebben derhalve recht op toereikende procedurele waarborgen en maatregelen om hun re-integratie in de samenleving te vereenvoudigen (artikel 40).

Daarom moet een afzonderlijk jeugdrechtsysteem dat het gebruik van 'normale' gerechtelijke procedures uitsluit, worden aangemoedigd om rekening te houden met de belangen van het kind.²¹

Als het kind desondanks toch het voorwerp van een gerechtelijke procedure wordt, moet hij eerlijke procesgaranties krijgen die zijn aangepast aan zijn specifieke behoeften, zoals: het vermoeden van onschuld, het recht om onmiddellijk en rechtstreeks te worden geïnformeerd over de beschuldigingen die tegen hem worden ingebracht, of, in voorkomend geval, het recht om via zijn ouders of wettelijke vertegenwoordigers te worden geïnformeerd, het recht om juridische bijstand of andere passende bijstand te ontvangen voor de voorbereiding en voering van zijn verdediging, het recht om zijn zaak onverwijld te laten behandelen in aanwezigheid van zijn juridisch adviseur en zijn ouders of wettelijke vertegenwoordigers, het recht om niet verplicht te worden om te getuigen of schuld te bekennen, het recht om getuigen tegen hem of haar te horen, het recht om getuigen van de verdediging op te roepen, het recht om beroep aan te tekenen tegen beslissingen, het recht om zich te laten bijstaan door een tolk en het recht op leven en privébezit. Deze rechten dienen volledig te worden gerespecteerd.²²

De procedure moet in het belang van het kind zijn en hem in staat stellen zich vrij te uiten waarbij hij psychologisch dient te worden ondersteund.²³

Bovendien moet de beslissing van de rechtbank altijd evenredig zijn, niet alleen aan de omstandigheden en de ernst van de daad, maar ook aan de situatie van het kind en de

¹⁹ De minimumregels van de Verenigde Naties voor de jeugdrechtspraak (de Beijing-regels), aangenomen door de Algemene Vergadering in haar resolutie 40/33 van 29 november 1985, artikel 4.

²⁰ Commissie voor de rechten van het kind, 44e zitting, Genève, 15 januari 2007-2 februari 2007, "Algemene opmerking nr. 10 (2007) - De rechten van het kind in het jeugdrechtssysteem", UN Doc. CRC / C / GC / 10, § 32.

²¹ Verdrag inzake de rechten van het kind van 20 november 1989, artikel 40, lid 3, onder b), en het Beijing-reglement van 29 november 1985, artikel 11.

²² Verdrag inzake de rechten van het kind van 20 november 1989, artikel 40, §2, b).

²³ Beijing-reglement van 29 november 1985, artikelen 14 e.v.

behoefden aan revalidatie en re-integratie. Daarom moet vrijheidsbeneming een laatste maatregel en van een zo kort mogelijke duur zijn. Er moet ruimte zijn voor andere alternatieve straffen. Een reeks voorzieningen, waaronder zorg, begeleiding en toezicht, counseling, proeftijd, pleegzorg, algemene en beroepsopleidingsprogramma's en niet-institutionele oplossingen moeten beschikbaar zijn om een goede behandeling van het kind te waarborgen in overeenstemming met zijn welzijn en in verhouding tot zijn situatie en het strafbare feit.²⁴ In geen geval mogen lijfstraffen en de doodstraf worden uitgesproken en uitgevoerd op het kind.²⁵

Het is belangrijk om te benadrukken dat deze garanties zonder onderscheid moeten worden toegepast op alle kinderen die verbonden zijn aan een gewapende groep tijdens een gewapend conflict, ongeacht de naam en motieven van deze groep. Zorgen over de veiligheid van de staat mogen de humanitaire behoeften van het kind dat een traumatische omgeving heeft meegemaakt niet in gevaar brengen.²⁶

Aanbevelingen:

België wordt aangemoedigd om op internationaal niveau de volgende aanbevelingen te bevorderen:

- Kindsoldaten mogen niet worden vervolgd als ze niet de wettelijke minimumleeftijd voor strafrechtelijke aansprakelijkheid hebben bereikt. Deze minimumleeftijd mag niet lager dan 12 jaar zijn.
- Kindsoldaten die worden beschuldigd van oorlogsmisdaden of andere schendingen van het internationale recht moeten vooral worden beschouwd als slachtoffers van werving en deelname aan gevechten. Ze moeten dienovereenkomstig worden behandeld.
- Kindsoldaten die worden vervolgd, moeten adequate procedurele waarborgen en voorzieningen krijgen om hun re-integratie in de samenleving te vergemakkelijken:
 - o Het gebruik van een buitengerechtelijke procedure heeft de voorkeur. Indien dit niet het geval is omvat de gerechtelijke procedure garanties rekening houdend met hun belangen en aangepast aan hun specifieke behoefte.
 - o De beslissing van de rechtbank moet de voorkeur geven aan alternatieve straffen boven vrijheidsbeneming. Deze moeten in overeenstemming zijn met hun welzijn en in verhouding staan tot hun situatie en de ernst van hun handelingen. In geen geval mag de doodstraf worden opgelegd voor daden waarbij de dader ten tijde van het misdrijf nog een kind was.

²⁴ Verdrag inzake de rechten van het kind van 20 november 1989, artikel 40, § 4 en het Beijing-reglement van 29 november 1985, artikelen 17 e.v. Zie in dit verband ook resolutie 2427 (2018) van de VN-Veiligheidsraad van 9 juli 2018, § 21.

²⁵ Verdrag van Genève IV van 12 augustus 1949, artikel 68, lid 4; Aanvullend Protocol I bij de Verdragen van Genève van 8 juni 1977, artikel 77, §5; Aanvullend Protocol II bij de Verdragen van Genève van 8 juni 1977, artikel 6, §4; Verdrag inzake de rechten van het kind van 20 november 1989, artikel 37, onder a); Beijing-reglement van 29 november 1985, artikelen 17.2 en 17.3.

²⁶ Jaarverslag van de Speciale Vertegenwoordiger van de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties over kinderen in gewapende conflicten, gepresenteerd aan de Mensenrechtenraad, 40e zitting (25 februari - 22 maart 2019) en gepubliceerd op 26 december 2018, in het bijzonder §§ 13 en volgenden betreffende de kinderen van "buitenlandse strijders" en de werving van kinderen in gewapende groepen om in het buitenland te vechten.

2. Het verbeteren van het ontwapenings-, het demobilisatie- en re-integratieproces (met aandacht voor genderspecificiteit)

Het Facultatieve Protocol van 2000 bij het Verdrag inzake de rechten van het kind verplicht de staten die partij zijn, alle mogelijke maatregelen te nemen om ervoor te zorgen dat voormalige kindsoldaten onder hun jurisdictie worden gedemobiliseerd. Staten moeten hen ook alle passende bijstand verlenen met het oog op hun fysiek en psychologisch herstel en hun sociale re-integratie (artikel 6, § 3).

Deze kwestie is van fundamenteel belang omdat het demobilisatie- en re-integratieproces voormalige kindsoldaten, slachtoffers van zwaar lichamelijk en psychisch letsel, in staat stelt zich te herstellen om zo een overgang naar het burgerleven mogelijk te maken. Duurzame re-integratie moet hen in staat stellen om hun fundamentele rechten, waaronder het recht op onderwijs en gezinshereniging en de middelen om een waardig en veilig leven te leiden, weer volledig te kunnen oefenen.

Toch wordt er door staten en andere partijen bij het conflict nog steeds onvoldoende aandacht besteed aan de re-integratie van voormalige kindsoldaten. Ondanks dat het Facultatieve Protocol betreffende de betrokkenheid van kinderen in gewapende conflicten van 2000 inzake de betrokkenheid van kinderen bij gewapende conflicten hiertoe een algemene verplichting van staten formuleert. De 'Paris Principles' en de 'Paris Commitments' van 2007 zijn twee instrumenten die concrete richtlijnen bieden voor deze kwestie. Veel van de onderstaande aanbevelingen zijn daar op gebaseerd.

2.1. Het ontwapenings-, demobilisatie- en re-integratieproces moet een prioriteit worden

Het nemen van ontwapenings-, demobilisatie- en re-integratiemaatregelen voor voormalige kindsoldaten moet niet wachten op de sluiting van een staakt-het-vuren, of vredesovereenkomst, of een proces van bevrijding of demobilisatie van gewapende groepen. Met de planning voor demobilisatie- en re-integratieondersteuningsprogramma's moet al worden gestart zodra er mogelijk sprake is van kinderen bij strijdkrachten of gewapende groepen of van kinderen die anderszins betrokken zijn bij gevechten. Zodat zo snel mogelijk met de vrijlating van kinderen en hun re-integratie kan worden begonnen.

Bovendien moeten vredesakkoorden na afloop van een conflict een hoofdstuk bevatten dat aan deze kwestie is gewijd om zo rekening te houden met de rechten en belangen van kinderen. Er moeten specifieke voorzieningen worden getroffen om tegemoet te komen aan de behoeften van kinderen, tegelijkertijd moet er voor de hiervoor benodigde materiële en financiële middelen worden gezorgd. Daarbij moet rekening worden gehouden met het geslacht van de betrokken kinderen.²⁷

Bovendien moet een inclusieve aanpak van het demobilisatie- en re-integratieproces worden gevolgd waarin rekening wordt gehouden met de specifieke omstandigheden van het geval.

²⁷ Zie ook Resolutie 2427 (2018) van de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties van 9 juli 2018, §§ 22 e.v.

Om een adequate planning van demobilisatie en re-integratie mogelijk te maken moet vooraf een onderzoek worden uitgevoerd naar, met name, de situatie van andere kinderen en hun gezinnen die door de oorlog zijn getroffen en in de terugkeergebieden van kindsoldaten verblijven. Het is belangrijk om in het re-integratieproces andere kindslachtoffers van de oorlog niet uit te sluiten. Zo kan worden voorkomen dat spanningen in gemeenschappen ontstaan door alleen steun te bieden aan voormalige kindsoldaten. Een inclusief hulpprogramma voor alle kindslachtoffers van de oorlog moet worden opgezet om mogelijke spanningen en stigmatisering van voormalige kindsoldaten te voorkomen.

In de planning moet ook rekening worden gehouden met de participatie van gemeenschappen van voormalige kindsoldaten en de impact van het conflict op de structuur en sociale dynamiek van gemeenschappen. Er moet ook rekening worden gehouden met de prioriteiten en behoeften van kindsoldaten en gemeenschappen om ze zo goed mogelijk met elkaar te verzoenen.

Vanaf het begin van het conflict moeten de relevante actoren alle partijen in het conflict op een gecoördineerde manier benaderen om hen bewust te maken van de humanitaire noodzaak van de kwestie van de demobilisatie en re-integratie van kinderen.

Deze op de situatie afgestemde en inclusieve benadering van de demobilisatie en re-integratie kan echter niet worden bereikt zonder adequate financiële middelen. Ondanks het belang van deze kwestie, blijven de beschikbare financiële middelen op dit gebied onvoldoende. Het Facultatieve Protocol betreffende de betrokkenheid van kinderen in gewapende conflicten van 2000 betreffende de betrokkenheid van kinderen bij gewapende conflicten verplicht de staten die partij zijn bij dit protocol echter om samen te werken en financiële bijstand te verlenen, met name voor de rehabilitatie en sociale re-integratie van kindsoldaten (artikel 7). Overleg tussen potentiële donoren moet daarom plaatsvinden om de uitvoerders van kindbeschermsmaatregelen in de gelegenheid te stellen om, samen met de autoriteiten, zo snel mogelijk in actie te kunnen komen om haalbare lange termijn oplossingen te implementeren zodra de kinderen worden vrijgelaten door de strijdkrachten of gewapende groeperingen.²⁸

Aanbevelingen:

België wordt aangemoedigd om op internationaal niveau de volgende aanbevelingen te bevorderen:

- De demobilisatie en re-integratie van kindsoldaten moet een absoluut noodzaak zijn.
- Planning voor demobilisatie- en re-integratieprogramma's moet worden gestart bij de eerste aanwijzing dat er kinderen betrokken zijn bij strijdkrachten of gewapende groepen, of bij de eerste aanwijzing dat er anderszins kinderen betrokken zijn bij gevechten. Dit om hun bevrijding en re-integratie zo snel mogelijk van start te laten gaan.
- Elke vredesovereenkomst moet een sectie bevatten die gewijd is aan de demobilisatie en re-integratie van kindsoldaten.

²⁸ Dit is een aanbeveling van de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties in zijn rapport over kinderen en gewapende conflicten, 20 juni 2019, UN Doc. UN A / 73/907-S / 2019/509, § 243.

- Er moet een aan de situatie aangepaste en inclusieve benadering van het demobilisatie- en re-integratieproces worden gekozen om de behoeften en belangen van kindsoldaten te verzoenen met die van hun gemeenschappen en andere kindslachtoffers van de oorlog.
- Er moeten meer financiële middelen beschikbaar worden gesteld om een snelle re-integratie van kindsoldaten mogelijk te maken zodra ze worden vrijgelaten.

2.2. Een complete begeleiding ontwikkelen die is aangepast aan de behoeften van het kind

Demobilisatie en re-integratie kunnen niet beperkt blijven tot een programma met een van tevoren vastgestelde duur. Lichamelijk letsel en psychologisch lijden tonen aan dat een ex-kindsoldaat lang na het einde van zijn betrokkenheid bij strijdkrachten of gewapende groepen nog getraumatiseerd blijft en dat zijn re-integratie in de gemeenschap problemen kan opleveren doordat hij het slachtoffer van stigmatisering wordt. Er moet een serieus begeleidingsproces van het kind worden opgezet, niet alleen om een antwoord te geven op zijn fysieke en psychologische lijden, maar ook om er voor te zorgen dat hij op de lange termijn een normaal leven binnen zijn gemeenschap kan leiden. Een dergelijke begeleiding kan gedurende meerdere jaren nodig zijn.

De voormalige kindsoldaat moet volledig deelnemen aan de evaluatie, het ontwerp en de uitvoering van zijn ondersteuningsproject. Het is belangrijk om aandacht te schenken aan de specifieke behoeften die het gevolg zijn van de ervaringen die iemand heeft moeten ondergaan. Het kind is de enige persoon die weet wat hem ertoe heeft gebracht zich bij een gewapende groep aan te sluiten. Kennis hiervan kan helpen om strategieën te ontwikkelen om het risico van herrekrutering te voorkomen. Kennis van het lijden dat hij ondergaat, zijn persoonlijke situatie en zijn toekomstplannen zullen helpen om de medische, psychologische, materiële en sociale hulp te bepalen die hij nodig heeft. Zijn lidmaatschap van een gewapende groep heeft het kind mogelijk ook vaardigheden en verantwoordelijkheden bijgebracht: dergelijke vaardigheden van het kind kunnen worden geïntegreerd en ingezet bij het herstel van de vrede en de wederopbouw van zijn gemeenschap. Door daarbij een actieve rol te spelen kan hij beter integreren in de samenleving.

Zoals dit wordt bepaald in het Protocol van 2000 betreffende de betrokkenheid van kinderen bij gewapende conflicten dient elk begeleidingsproject de mogelijkheid van een breed scala aan maatregelen bieden voor fysieke en psychologische revalidatie van het kind in de samenleving. Medische hulp omvat medisch onderzoek en specifieke programma's voor het opsporen van voedingsproblemen en seksueel overdraagbare aandoeningen (bijv. HIV) en programma's voor de behandeling van de gevolgen van seksueel geweld (bijvoorbeeld zwangerschapsdiagnostiek en verstrekking van prenatale en postnatale zorg).²⁹ Psychosociale ondersteuning moet voormalige kindsoldaten in staat stellen zich te ontplooiën om hen op die manier zo goed mogelijk te ondersteunen bij het ontwikkelen van hun vaardigheden om een passende sociale rol te ontwikkelen en om de banden met hun gemeenschap te herstellen.³⁰

²⁹ 'Paris Principles' en 'Paris Commitments', februari 2007, §§ 7.68 e.v.

³⁰ 'Paris Principles and Guidelines', februari 2007, 7.73 e.v.

Zoals vermeld in het Facultatieve Protocol van 2000 bij het Verdrag inzake de rechten van het kind, moet hulp om maat gesneden zijn en moeten maatregelen worden gekozen die op basis van de ervaring van het kind aan de specifieke behoeften van het kind voldoen. Bovendien moet gender sensitieve ondersteuning worden bevorderd om rekening te houden met de specifieke behoeften van meisjes en jongens.

Vooraf voor meisjes zijn er na hun bevrijding belangrijke obstakels waar niet altijd voldoende rekening mee wordt gehouden. Leden van gewapende groepen beweren regelmatig dat ze hun dochters zijn en de status van deze meisjes is daarom minder zichtbaar en hun problemen worden minder onderkend. Ook als hun rol wel wordt erkend, zijn meisjes bovendien terughoudend om deel te nemen aan programma's voor ontwapening, demobilisatie en re-integratie omdat ze bang zijn afgewezen te worden door hun familie of gemeenschap. Maar meisjes vertegenwoordigen wel ongeveer 40% van de kinderen die lid zijn van strijdkrachten en gewapende groepen. Het is daarom noodzakelijk om beter rekening te houden met de specifieke behoeften van meisjes in de re-integratieprojecten en hen hier actief bij te betrekken.³¹

Bovendien kan het demobilisatie- en re-integratieproces niet als een succes worden beschouwd zolang het risico op werving van kinderen blijft bestaan. Afgezien van volledige hulp aan het kind en activiteiten gericht op het voorkomen van de rekrutering van kinderen en hun deelname aan gevechten (zie B hierboven), moet de behandeling van kinderen, met het oog op hun sociale re-integratie, ver uit de buurt van conflictgebieden plaatsvinden.

Ten slotte kunnen de initiatieven die zijn ontwikkeld voor de demobilisatie en re-integratie van kindsoldaten alleen effectief zijn als ze regelmatig worden geëvalueerd en als de geleerde lessen worden benut om ze te verbeteren. De beschikbare informatie over de successen en mislukkingen van deze initiatieven is momenteel zeer ontoereikend of bestaat zelfs nog niet. Het is daarom belangrijk om het verzamelen van gegevens op dit gebied te systematiseren.

Aanbevelingen:

België wordt aangemoedigd om op internationaal niveau de volgende aanbevelingen te bevorderen:

- De demobilisatie en re-integratie van een kindsoldaat moet gepaard gaan met ondersteuning aangepast aan zijn specifieke behoeften en doorgaan totdat het kind in staat is weer een normaal sociaal leven binnen zijn gemeenschap te leiden.
- De kindsoldaat moet bij alle fasen van het re-integratieproces volledig worden betrokken om zo de maatregelen te kunnen vaststellen die voor hem het beste werken. Zo kunnen preventieve maatregelen worden ontwikkeld die het risico op nieuwe rekrutering verkleinen en de kindsoldaat volledig bij de wederopbouw van zijn gemeenschap betrekken.
- Een begeleiding die medische en psychosociale maatregelen aanbiedt, die zijn aangepast aan de behoeften van het kind en die rekening houden met het geslacht, moet worden gestimuleerd. Re-integratieprojecten moeten beter rekening houden met de specifieke behoeften van meisjes.

³¹ 'Paris Principles and Guidelines', februari 2007, §§ 7.23 e.v. en §§ 7.59 e.v.

- Preventiemaatregelen die ieder risico van nieuwe rekrutering voorkomen moeten worden ingezet en de behandeling van het kind moet met het oog op zijn sociale re-integratie ver uit de buurt van conflictgebieden plaatsvinden.
- Een systeem voor het verzamelen van informatie over de successen en mislukkingen van demobilisatie- en re-integratieprojecten moet op nationaal en internationaal niveau worden ingevoerd om hun concrete lange termijn effecten te beoordelen en maatregelen te identificeren die nodig zijn om mogelijke hiaten op te vangen.

2.3. Families herstellen en hun rol en die van gemeenschappen in het proces versterken

Volgens het internationale humanitaire recht zijn strijdende partijen verplicht onderzoek mogelijk te maken, het contact tussen leden van afzonderlijke families te herstellen en gezinshereniging te bevorderen. Hiertoe moeten ze samenwerken met de organisaties die zich daarvoor inzetten. Kindsoldaten die zijn gescheiden van hun familie, moeten daarom met hen worden herenigd op voorwaarde dat dit in het belang van de kinderen is.³²

De terugkeer van kindsoldaten naar hun families en hun respectieve gemeenschappen is echter niet zonder hindernissen. Wantrouwen en zelfs vijandigheid zijn voelbaar in gemeenschappen die kindsoldaten beschouwen als onruststokers en mensen die vatbaar zijn voor geweld. Dit stigma wordt nog verergerd als kindsoldaten worden beschuldigd van oorlogsmisdaden. Gezinnen kunnen ook terughoudend zijn om hen te laten terug keren, omdat dit veel van hen vergt door de specifieke hulp die kindsoldaten nodig hebben en door hun potentieel agressieve gedrag. Gezien het feit dat familie en gemeenschap belangrijke factoren zijn bij de terugkeer van het kind naar een normaal sociaal leven en dat de terugkeer van kindsoldaten een aanzienlijke invloed kan hebben op de sociale dynamiek van de gemeenschap, is het belangrijk om ze zo snel mogelijk te betrekken bij het demobilisatie- en re-integratieproces. Gezinnen en gemeenschappen moeten dienovereenkomstig worden voorbereid en worden geholpen bij hun ondersteunende rol.³³

Gemeenschappen moeten bewust worden gemaakt van hun verantwoordelijkheden in de zorg voor kindsoldaten, door hen een beter begrip te laten krijgen van het lijden dat deze ondergaan, hun specifieke behoeften en de rol van sociale re-integratie van kinderen in het herstel van de vrede. Re-integratieprogramma's (onderwijs, beroepsopleiding, middelen van bestaan), bemiddelingsdiensten om potentiële spanningen op een niet-gewelddadige manier op te lossen, en de inzet van goed opgeleid personeel bij de uitvoering van deze initiatieven moeten worden bevorderd.

Het is ook van cruciaal belang dat gezinnen, met inbegrip van gezinnen die zorgen voor de tijdelijke opvang van kindsoldaten, op de hoogte worden gebracht van hun rol en dienovereenkomstig worden ondersteund met economische hulp en voldoende materiële steun om deze kinderen te helpen. Ze moeten ook worden ondersteund bij het omgaan met mogelijk agressief gedrag van kindsoldaten door het gebruik van passende anti-agressie technieken.

³² Verdrag inzake de rechten van het kind van 20 november 1989, artikelen 9-10.

³³ 'Paris Principles and Guidelines', februari 2007, §§ 7.37 e.v.

Aanbevelingen:

België wordt aangemoedigd om op internationaal niveau de volgende aanbevelingen te bevorderen:

- De bij het conflict betrokken partijen moeten de terugkeer van kindsoldaten naar hun families mogelijk maken, als dit in het belang van die kinderen is.
- Gezinnen en gemeenschappen moeten zo snel mogelijk worden betrokken bij het demobilisatie- en re-integratieproces en moeten daarbij worden ondersteund:
 - o gemeenschappen moeten bewust worden gemaakt van hun verantwoordelijkheden en de behoeften van kindsoldaten en worden ondersteund bij de ontwikkeling van re-integratieprogramma's;
 - o gezinnen moeten worden geïnformeerd over de reikwijdte van hun rol en de ondersteuning krijgen die nodig is om hun kinderen te helpen.

Bibliografie

I. Internationale verdragen

- Verdrag van Genève (III) betreffende de behandeling van krijgsgevangenen, 12 augustus 1949
- Verdrag van Genève (IV), betreffende de bescherming van burgers in oorlogstijd, 12 augustus 1949
- Aanvullend Protocol bij de Verdragen van Genève van 12 augustus 1949 betreffende de bescherming van slachtoffers van internationale gewapende conflicten (Protocol I), 8 juni 1977
- Aanvullend Protocol bij de Verdragen van Genève van 12 augustus 1949 betreffende de bescherming van slachtoffers van niet-internationale gewapende conflicten (Protocol II), 8 juni 1977
- Verdrag inzake de rechten van het kind, 20 november 1989
- Statuut van Rome van het Internationaal Strafhof, aangenomen op 17 juli 1998 in Rome
- IAO-verdrag nr. 182 over de ergste vormen van kinderarbeid (1999)
- Facultatief Protocol bij het Verdrag inzake de rechten van het kind betreffende de betrokkenheid van kinderen bij gewapende conflicten, 25 mei 2000

II. Niet dwingende juridische instrumenten

- Internationale conferentie "Libérons les enfants soldats", Parijs, 5-6 februari 2007:
 - de 'Paris Commitments to combat the unlawful use and recruitment of child soldiers in conflicts';
 - de 'Paris Principles and Guidelines on Children Associated with Armed Forces and Armed Groups';
- 'Vancouver Principles on Peacekeeping and the Prevention of Recruitment and Use of Child Soldiers', aangenomen van 15 november 2017;
- 'Directives for the implementation of the Vancouver-Principles', regering van Canada, 2019.

III. Resoluties en rapporten van de Verenigde Naties

A. Veiligheidsraad

- Resolutie 1379 van de Veiligheidsraad (Kinderen en gewapende conflicten) van 20 november 2001
- Resolutie 1612 van de Veiligheidsraad (Kinderen en gewapende conflicten), 26 juli 2005
- Resolutie 1882 van de Veiligheidsraad (Kinderen en gewapende conflicten), 4 augustus 2009
- Resolutie 1998 van de Veiligheidsraad (Kinderen en gewapende conflicten), 12 juli 2011
- Resolutie 2068 van de Veiligheidsraad (Kinderen en gewapende conflicten), 19 september 2012

27

- Resolutie 2143 van de Veiligheidsraad (De benarde situatie van kinderen in gewapende conflicten), 7 maart 2014
- Resolutie 2225 van de Veiligheidsraad (De benarde situatie van kinderen in gewapende conflicten), 18 juni 2015
- Resolutie 2427 (2018) van de Veiligheidsraad (De benarde situatie van kinderen in gewapende conflicten), 9 juli 2018

B. Algemene Vergadering

- 'United Nations Standard Minimum Rules for the Administration of Juvenile Justice' ("The Beijing Rules"), aangenomen door de Algemene Vergadering in haar resolutie 40/33 van 29 november 1985
- 'Basic principles and guidelines on the right to a remedy and reparation for victims of gross violations of international human rights law and serious violations of international humanitarian law', aangenomen bij resolutie 60/147 van de Algemene Vergadering United, 16 december 2005

C. Secretaris-Generaal

- Jaarverslag van de Secretaris-Generaal over de situatie van kinderen in gewapende conflicten, Doc. UN A / 72/361-S / 2017/821, 24 augustus 2017
- Jaarverslag van de Secretaris-Generaal over de situatie van kinderen in gewapende conflicten, Doc. UN A / 72/865-S / 2018/465, 16 mei 2018
- Jaarverslag van de Secretaris-Generaal over de situatie van kinderen in gewapende conflicten, Doc. UN A / S/2019/373, 7 mei 2019
- Jaarverslag van de Secretaris-Generaal over de situatie van kinderen in gewapende conflicten, Doc. UN A / 79/907 - S / 2019/509, 20 juni 2019

IV. Documenten van het Internationale Comité van het Rode Kruis (ICRC)

- ICRC, 'Legal Protection of Children in Armed Conflict', Adviesdienst voor het Internationaal Humanitair Recht, februari 2003
- ICRC, 'Guiding Principles for the National Implementation of a Comprehensive System for the Protection of Children Associated in forces or armed groupes', Adviesdienst voor het Internationaal Humanitair Recht, 2009
- ICRC, '*Children Associated with Armed Forces or Armed Groups*', Geneva, ICRC, 2017
- Jean-Marie HENCKAERTS en Louise DOSWALD-BECK, '*Customary International Humanitarian Law – Volume I: Rules*', Geneva, ICRC & Cambridge, Cambridge University Press, 2005.

V. Artikelen en werken opgesteld door de 'Research and Information Group on Peace and Security (GRIP)'

- CAMELLO, Maria, « Les enfants-soldats : un fléau qui perdure », 6 september 2019 ; artikel is online beschikbaar: <https://www.grip.org/fr/node/2819>

28

- KEITETSI, China, *La petite fille à la Kalachnikov – Ma vie d’enfant soldat*, GRIP, UNICEF-France et éd. Complexe, 2004, 265 p.
- SCHMITZ, Marc (Coord.), *La guerre Enfants admis*, GRIP et éd. Complexe, 2001, 192 p. Tekst opgesteld in samenwerking met het Belgische Rode Kruis, Amnesty International en UNICEF.